

CETERACH IN ZUID-HOLLAND

(ontv. 1 Febr. 1957)

Op 14 Jan. 1952 vond de heer E.E. van der Voo op een oud bruggetje ten noorden van Woerden, gemeente Kamerik, een groeiplaats van Asplenium trichomanes. Hiervan werd melding gemaakt in een rapport van de Afd. Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer van de hand van de heer J. van der Veer (14 April 1955). Dit rapport kwam ter kennis van Ir. N. Roorda van Eysinga, Directeur van het Zuid-Hollandsch Landschap en deze verzocht de heer Kipp, Bosbouwkundig Ambtenaar van de Prov. Planologische Dienst en mij de groeiplaats te bezoeken en plannen voor te bereiden het gehele bruggetje zo nodig naar elders over te brengen, wanneer dit gevaar liep door de eigenaar afgebroken te zullen worden. Dit gevaar is niet denkbeeldig want de muren staan niet goed recht meer en alle dergelijke bruggetjes in de omgeving zijn in de loop der jaren reeds door meer solide bouwsels vervangen.

Bij het bruggetje aangekomen zag ik op 18 Dec. 1956 direkt een 100tal prachtige planten van de genoemde Asplenium trichomanes tegen het oostmuurtje.

In het rapport kwam ook de zinsnede voor:

"Alsof deze grote hoeveelheid Steenbreekvarentjes nog niet voldoende is, bevonden zich op hetzelfde bruggetje ook nog een aantal ex. van Asplenium adiantum-nigrum."

Inderdaad vond ik ook een 12tal ex. van deze soort, nu aan de noord-westkant van de brug, de meeste afgestorven, maar enkele met fris-groen blad en duidelijke zwarte steeltjes.

En daaraan kan ik weer toevoegen: Alsof ook dit nog niet genoeg is, vond ik

tegen de oostkant een klein ex. van de nog zeldzamere Schubvaren (*Ceterach officinarum*), die buiten Zuid-Limburg in de laatste eeuw niet gevonden is.

Dit + 5 cm grote ex. vond ik bij het zoeken naar de Zwartsteelvaren, met laarzen aan in de sloot staande en met mijn bril op alle voegen tussen de stenen naspeurende. Ondanks de geringe afmeting was het gegolfde en van achteren beschubde blad duidelijk te herkennen.

Het geslacht *Ceterach* komt in één soort in Europa voor, in hoofdzaak in het gebied van de Middellandse zee en langs de Atlantische kust. In Italië en Ierland is het zeer algemeen. In onze richting wordt het veel zeldzamer, in België komt het nog vrij veel voor in de dalen van Amblève en Ourthe, waar het de winters alleen doorstaan zal dank zij de dikke sneeuwlaag; de Ardennen kennen een grotere sneeuwval dan het westen van België en ons land. In Zuid-Limburg is het nog wel op enkele plekken gevonden maar reeds zeer sporadisch.

We mogen aannemen dat dit plantje; indien het reeds voor de koude Februari-maand van dit jaar (ik schrijf 1956) op de oostkant van het bruggetje gegroeid had, het zeker doodgevroren zou geweest zijn.

Scolopendrium, die veel verder noordwaarts komt (Wieringen), is toen op Voorne gedeeltelijk bevroren.

We mogen dus met enige grond veronderstellen dat dit kleine ex. een kiemplant geweest is van na Febr. 1956, uit een aangewaaide spore.

Het lijkt zeer toevallig, drie zulke zeldzame varens op één muurtje. Het geval zal zich hier voordoen, dat de graad van verwerking van de metselkalk - vroeger niet de hard-wordende cement maar „ouderwetse mortel" e.d. kalk, die niet gebrand werd - een geschikte groeiplaats gaf aan deze drie soorten, waarvan de *Ceterach*, in Zuid-Holland op een verticale muur, waar weinig sneeuw op blijft, waarschijnlijk wel geen blijver zal zijn.

En dat de sporen van varens van ver overal terecht komen, kunnen we waarnemen aan de ver uiteenliggende groeiplaatsen van soorten als Scolopendrium.

Verwacht mag worden dat dit bruggetje over enige jaren wegens bouwvalligheid afgebroken zal moeten worden. Het is te hopen dat het Zuid-Hollandsch Landschap erin zal slagen dit elders in die streek weer op te bouwen en dat de eigenaar daartoe zijn medewerking zal verlenen. Want de nieuwe bruggetjes met hun glad cementen muurtjes bieden nu eenmaal geen geschikte groeiplaats voor planten, om van deze varensoorten in het geheel niet te spreken.

C. Sipkes.